

Fl 513

TK

MUISTIO

TILASTOKESKUS

Tekijä

Pvm

No

18.5.1973

14

TILASTOKESKUKSEN HAASTATELJAORGANISAATIO

JOHDANTO

Tässä muistiossa tarkastellaan tilastokeskuksen haastattelijajorganisaation tarvetta ja käyttömahdollisuuksia, sen rakennetta ja toteuttamista sekä kustannuksia.

Muistio pohjautuu niihin papereihin (J. Linnaila 4.6.1969, G. Luther 5.2.1970, R. Hjerpe 28.7.1972 ja 19.2.1973) ja muihin selvityksiin, joita haastattelijajorganisaatioon liittyen tilastokeskuksessa on tehty. Muistion on laatinut vs. suunnittelija Aarno Laihonon.

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu
1. Haastattelijajorganisaation tarve ja käyttömahdollisuudet	1
1.1. Yleinen alueellisten ja ihmisen elinolosuhteita koskevien tietojen tarpeen kasvu	1
1.2. Haastattelijajorganisaation käyttömahdollisuudet tilastokeskuksen nykyisissä ja suunnitteilla olevissa tilastoissa	3
1.3. Maksullinen tietopalvelu ulkopuolisille	6
2. Organisaation rakenne ja sen toteuttaminen	9
2.1. Haastattelijajorganisaatiot muissa pohjoismaissa	9
2.2. Erilaiset organisaatiovaihtoehdot	10
2.3. Haastattelijajverkoston laajuus	14
2.4. Toimintaperiaatteet	15
3. Perustamisvaihe ja sen kustannukset	16

1. HAASTATTELIJAORGANISAATION TARVE JA KÄYTTÖMAHDOLLISUUDET

Seuraavassa on tarkoitus tarkastella haastattelijajorganisaation tarvetta ja käyttömahdollisuuksia. Haastattelijajorganisaatiohan on luonteeltaan tiedon tuotantomenetelmä ja siten sen tarvetta tulee arvioida lähinnä siltä kannalta mitä tietoa sen avulla on mahdollisuus tuottaa ja miten se vaikuttaa nykyiseen tilastojen tuotantoon.

Tältä pohjalta tarkastellaan lähemmin

- miten tilastokeskus haastattelijajorganisaation avulla kykenee entistä paremmin vastaamaan yleiseen alueellisten ja ihmisten elinolosuhteita koskevien tietojen tarpeen kasvuun;
- miten haastattelijajorganisaatiota voidaan käyttää tilastokeskuksen nykyisissä ja suunnitteilla olevissa tilastoissa ja mitä etuja sen käyttämisestä on;
- miten haastattelijajorganisaatio parantaa tilastokeskuksen potentiaalisia mahdollisuuksia tarjota palveluksiaan muille valtion viranomaisille, komiteoille, toimikunnille ja yksityisille tiedontarvitsijoille.

1.1. Yleinen alueellisten ja ihmisen elinolosuhteita koskevien tietojen tarpeen kasvu

Yhteiskunta- ja yhdyskuntasuunnittelun kasvava merkitys viime vuosina ovat lisänneet alueellisten tietojen tarvetta julkisen hallinnon piirissä. Samaan suuntaan vaikuttavat yhä kipeämmiksi koetut aluepoliittiset ongelmat. Pitkälle kehittyneissä maissa on myös havaittu, etteivät taloudellinen kasvu ja aineellinen varallisuus ratkaise läheskään kaikkia ihmisen hyvinvointiin liittyviä ongelmia, vaan tuovat jopa uusia ongelmia tullessaan. Tämä on johtanut hyvinvointi- ja elintasokäsitteiden uudelleenarviointiin ja kasvavaan ihmisten elinolosuhteita koskevaan tietojen tarpeeseen.

Näitä tiedontarpeen yleisiä kehityslinjoja heijastavat varsin selvästi mm. Talousneuvoston yhteiskuntapolitiikan tavoitteita ja niiden mittaamista tutkivan jaoston selvitykset ja hiljan julkaistu Tiedeneuvoston tiedepoliittinen ohjelma, jossa keskeisiksi tutkimuskohteiksi asetetaan seuraavat ongelma-alueet:

1. kansanterveys
2. väestön elinehtoihin ja kansalliseen tuotantorakenteeseen vaikuttavat tekijät
3. ympäristönsuojelu
4. demokratian toteutuminen
5. työolosuhteet

Tilastokeskuksella on aivan ilmeisesti keskeinen asema näiden ongelma-alueiden tutkimuksessa tarvittavien perustietojen tuottamisessa. Vaikka tilastokeskus pyrkiikin tehostamaan tietojen tuotantoa lisäämällä mm. hallinnollisten tietoaaineistojen hyväksikäyttöä, ei tämä vielä riitä, sillä ainakin elinolosuhteita, demokratian toteutumista ja työolosuhteita koskeva tutkimus vaatii niin yksityiskohtaista ja lisäksi ihmisten subjektiivisia kokemuksia koskevaa tietoa, että sitä on mahdollista saada vain otantaan perustuvilla ja ainakin osittain henkilökohtaiseen haastatteluun tukeutuvilla selvityksillä. Tämä taas edellyttää ammattitaitoisen pysyvän haastatteluhenkilökunnan olemassaoloa.

Alueellisten tietojen merkityksen jatkuvasti kasvaessa tulee tilastokeskuksen alueorganisaation tarve yhä ilmeisemmäksi. Haastatteliorganisaatio muodostaisi silloin hyvän pohjan myös alueorganisaation kehittämiseksi, vaikka se sinänsä ei edellytä varsinaisen alueorganisaation luomista. Tähän palataan myöhemmin luvussa 2.

1.2. Haastattelijajärjestöjen käyttämättömyydet tilastokeskuksen nykyisissä ja suunnitteilla olevissa tilastoissa

Haastattelijajärjestöjen päätehtävinä tulisivat olemaan

- haastattelututkimusten suorittaminen
- postitiedusteluihin vastaamatta jättäneiden kontrollointi, tiedusteluyksiköiden löytäminen ja tietojen karhuaminen henkilökohtaisen kontaktin avulla.

Haastattelijajärjestöjen luomisella voidaan saavuttaa tilastokeskuksen juoksevan toiminnan kannalta ainakin seuraavia ilmeisiä etuja:

- Postitiedustelujen luotettavuutta voidaan nostaa, kun pystytään kontrolloimaan poisjääntiä aikaisempaa tehokkaammin;
- koulutetut asiamiehet voivat suorittaa haastattelututkimukset suuremmalla asiantuntemuksella ja tehokkuudella kuin mitä tilapäisesti rekrytoidut kouluttamattomat haastattelijat;
- kenttätutkimusten yleinen laatutaso voi nousta;
- uusia haastattelututkimuksia voidaan suorittaa joustavasti ammattitaitoisesta olemassa olevan järjestöjen avulla.

Syksyllä 1972 suoritettiin suunnitteluosaston toimesta tiedustelu tilasto-osastoille haastattelijajärjestöjen käyttämättömyydestä tilastokeskuksen nykyisissä ja suunnitteilla olevissa tilastoissa. Tämän tiedustelun ja muiden tarvetta koskevien selvitysten perusteella tärkeimmät haastattelijajärjestöjen käyttäjät olisivat

- kotitaloustiedustelu
- työvoimatiedustelu
- hintatiedustelut
- vuokratiedustelut

Lisäksi sitä voitaisiin käyttää seuraavissa tilastoissa: työolosuhdetilastot (suunnitteilla), asuinympäristötiedustelu (kotitaloustiedustelun yhteydessä), koulutustilasto, vaalitulasto

(vaaliennusteet ja mielipidetutkimukset), periaatteessa kaikki otospohjaiset tilastot (yritystilastot, teollisuustilasto jne.).

Kotitaloustiedustelu

Nykyinen kotitaloustiedustelu on tehty viiden vuoden välein (1966 ja 1971) osittain posti-, osittain haastattelutiedusteluna. Haastattelihoita on ollut noin 250 henkeä, jotka on rekrytoitu ja koulutettu kumpaakin tiedustelua varten erikseen.

Uudessa kehittämissuunnitelmaehdotuksessa vuosille 1974-78 ehdotetaan kuitenkin kotitaloustiedustelun kehittämistä aikaisempaa suppeampana vuosittain jatkuvaksi tiedusteluksi, jossa tiedustelun lisäksi pyritäisiin käyttämään hyväksi hallinnollisia tietoaaineistoja. Tämä edellyttäisi noin 300 hengen vahvuista pysyvää hyvin koulutettua haastatteluhenkilökuntaa. Tiedustelu on ehdotettu aloitettavaksi jatkuvana vuodesta 1974, jonka aikana tutkimus yksityiskohtaisesti suunniteltaisiin ja haastattelijat koulutettaisiin. Vuotta 1974 koskevat tiedot kerätäisiin vuoden 1975 aikana. Haastattelukertoja haastattelijaa kohti kertyisi kehittämissuunnitelmaehdotuksen mukaisesti seuraavasti:

1975	n. 35
1976	n. 70
1977	n. 35
1978	n. 35

Työvoimatiedustelu

Itse työvoimatiedustelu on tähän asti suoritettu pelkästään postitiedusteluna noin 30 000 hengen otoksesta. Vuosina 1971-72 suoritettiin kuitenkin työvoimatiedustelun kadon tutkiminen haastatteleamalla tiedusteluun vastaamatta jättäneitä. Haastattelijoina toimi noin 350 pääasiassa maatalouskeskusten toimihenkilöä.

Työvoimatiedustelua on tarkoitus vahvistetun kehittämissuunnitelman mukaan laajentaa vuoteen 1975 mennessä avointa työttömyyttä, piilevää työttömyyttä, vajaatyöllisyyttä, työttömyyden syitä

ja kestoja sekä työvoiman alueellista ja ammatillista liikkuvuutta koskevien tietojen saamiseksi. Näitä tietoja ei luotettavasti saada nykyisen tyyppisestä postitiedustelusta, vaan haastattelijoiden käyttö on välttämätöntä.

Jos työvoimatiedustelu nykyisessä laajuudessaan suoritettaisiin kokonaan haastattelututkimuksena tietäisi se 350 haastattelijalta keskimäärin 340 haastattelua vuodessa, mikä on miltei kymmenkertainen määrä jatkuvan kotitaloustiedustelun normaalisti aiheuttamiin haastatteluihin nähden. Aivan ilmeisesti on kuitenkin mahdollista alentaa haastattelukustannuksia huomattavasti vähentämällä otoksessa olevien henkilöiden haastattelukertoja vuoden aikana (nykyisinhän tiedustelu kohdistetaan otokseen kuuluville henkilöille useamman kerran vuoden aikana) ja siitä huolimatta saada riittävästi kehittämissuunnitelman edellyttämiä uusia tietoja.

Hintatiedustelut

Hintatietojen hankintaa varten toimii tällä hetkellä noin 70 asiamiehen verkosto. Näiden keräämien hintatietojen pohjalta laaditaan kuluttajan hintaindeksi. Tämä indeksi on viime vuosina kuitenkin todettu varsin kapea-alaiseksi eikä sen katsota enää riittävän väestön elinkustannusten muutosten kuvaajana. Vahvistetussa kehittämissuunnitelmassa edellytetäänkin, että tilastokeskus laajentaa kuluttajan hintaindeksiä niin, että hintatason muutoksista voidaan saada tietoja myös alueittain ja väestöryhmittäin.

Tilastokeskus onkin 11.5.73 asettanut projektiryhmän uudistamaan kuluttajan hintaindeksiä kehittämissuunnitelman edellyttämällä tavalla. On aivan selvää, että alueittaisten ja väestöryhmittäisten hintatietojen keräämiseen tarvitaan huomattavasti suurempi ja kattavampi organisaatio kuin aikaisemmin. Suunniteltu haastattelijajärjestelmä soveltuisi myös tähän tehtävään hyvin.

Vuokratiedustelut

Nykyinen vuokratiedustelu toimitetaan kerran vuodessa otantaan perustuvana postitiedusteluna, jonka avulla arvioidaan keskimääräinen neliövuokrataso kaupungeissa ja maalaiskunnissa lääneittäin.

Vuokratiedustelua tulisi laajentaa siten, että saataisiin vuokralaisten sosioekonomista taustaa ja asuinolosuhteita koskevia tietoja. Näiden tietojen saamiseksi on ainakin osittain käytettävä haastattelua. Myös nykyisellään voidaan vuokratiedustelussa käyttää haastattelijajärjestöä kadon tutkimiseen haastatteleamalla vastaamatta jättäneitä.

Paitsi tietojen keruuprosessissa, voitaisiin haastattelijajärjestöä käyttää hyväksi myös alueellisessa tiedotustoiminnassa tilastojen käyttäjille. Tilastollisesti peruskoulu-tettuina haastattelijat soveltuisivat hyvin tähän tehtävään.

Haastattelijajärjestön kannattavuuden edellytys on, että sitä voidaan käyttää jatkuvasti riittävällä kapasiteetilla. Edellä esitetyn tarkastelun valossa voidaan todeta, että tilastokeskuksella on riittävästi potentiaalista käyttöä pysyväälle haastattelijajärjestölle.

1.3. Maksullinen tietopalvelu ulkopuolisille

Haastattelijajärjestö voi tarjota korvausta vastaan palveluksiaan myös tilastokeskuksen ulkopuolelle. Kysymykseen tulisivat lähinnä komiteat, toimikunnat ja muut valtion viranomaiset sekä kapasiteetin rajoissa myös yksityiset tilaajat.

Otantatiedustelujen ja haastattelujen käyttöä ja käyttömahdollisuuksia valtion komiteoiden ja toimikuntien työssä on selvitetty suunnitteluosastolla käymällä läpi vuonna 1970 ilmestyneet komiteamietinnöt. Mietintöjä oli kaikkiaan 120.

Tarkoituksena oli tutkia kuinka monessa mietinnössä oli käytetty haastattelu- tai postitiedusteluja apuna ja samalla arvioida missä määrin haastattelu- tai postitiedusteluja olisi voitu käyttää.

Selvityksessä kävi ilmi, että yhdessätoista mietinnössä oli käytetty otantaan perustuvaa tiedustelua, joista kahdessa käytettiin haastatteliijoita apuna.

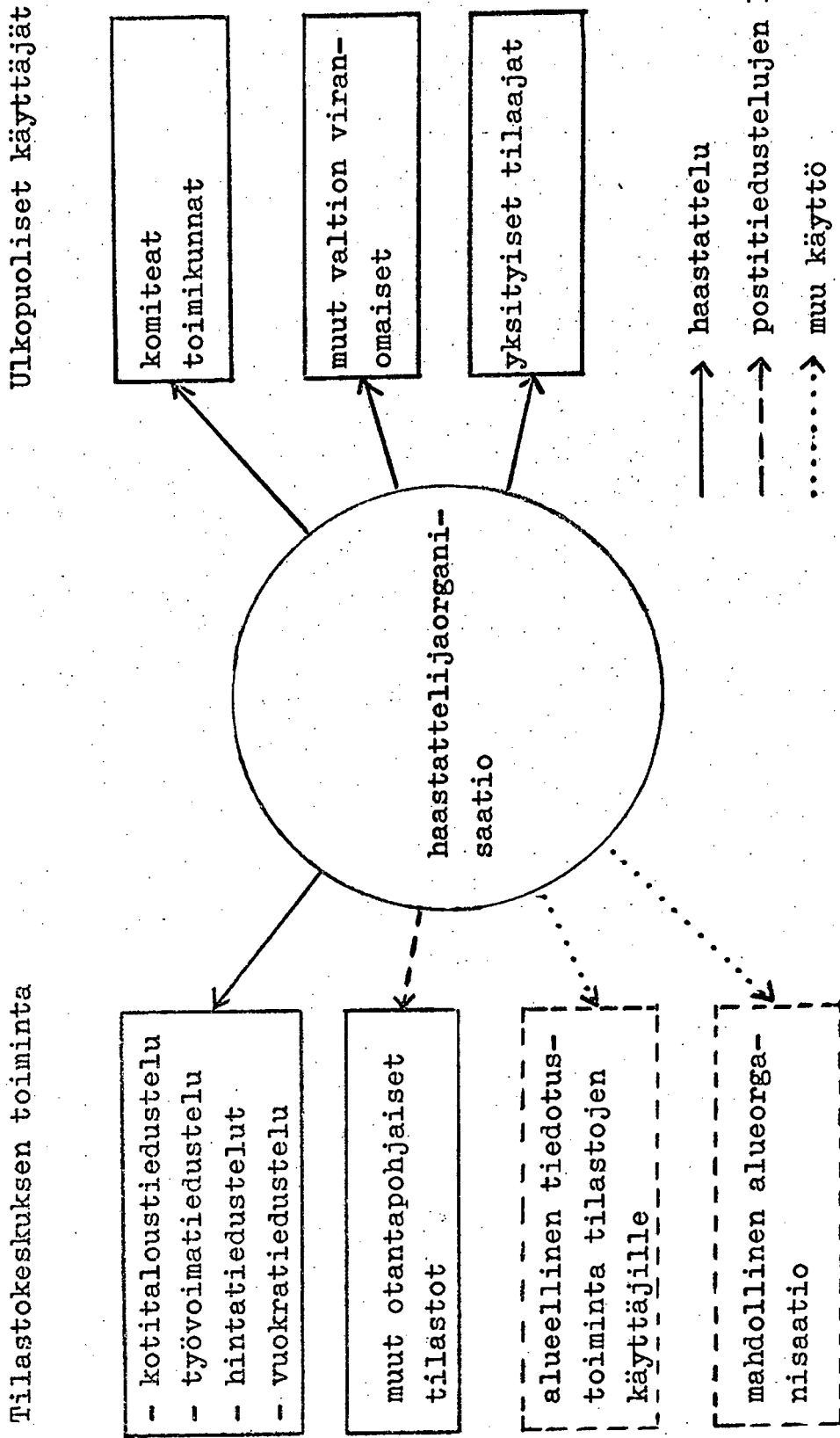
Haastattelujen vähäisen käytön ymmärtää hyvin sen tähden, että yhtä ainoaa tiedustelua varten muodostettu haastatteliijaorganisaatio on kallis ja raskas. Onkin ilmeistä, että haastatteluselvitysten potentiaalinen tarve komitea- ja toimikuntatyössä on huomattavasti suurempi kuin tämänhetkinen käyttö osoittaa.

Muista valtion viranomaisista haastatteliijaorganisaation mahdollisina käyttäjinä voidaan mainita muun muassa sosiaali- ja terveysministeriön sosiaalipoliittinen tutkimusosasto, työterveyslaitos, sosiaalihalitus, kouluhallitus, ammattikasvatushallitus, valtioneuvoston kanslian suunnitteluosasto (mahdolliset Ruotsin matalapalkkatutkimusta vastaavat selvitykset) jne.

Muita mahdollisia käyttäjiä olisivat yliopistot, tutkimuslaitokset, työmarkkina- ja muut järjestöt.

Yhteenvetona haastatteliijaorganisaation käyttömahdollisuudet esitetään kuviossa 1.

Kuvio 1 Haastattelijajärjestelmän käyttömahdollisuudet

2. ORGANISAATION RAKENNE JA SEN TOTEUTTAMINEN

2.1. Haastattelijaorganisaatiot muissa pohjoismaissa

Pohjoismaissa Ruotsin ja Norjan tilastovirastoilla on haastattelijaorganisaatiot.

Ruotsin tilastollisessa päätoimistossa oleva "Utredningsinstitutet" ylläpitää noin 550 haastattelijan verkostoa. Se toimii liikeperiaatteella ja tekee maksua vastaan tilastotutkimuksia sekä julkisille elimille että yksityisille ja perii maksun myös tilastollisen päätoimiston muille elimille suorittamastaan työstä.

Haastattelijaverkko kattaa koko maan suurin piirtein väestötiheyden mukaisesti. Suurimmat kaupungit ovat kuitenkin jonkin verran "ylipainotettuja", koska otostutkimukset ja paikalliset selvitykset usein keskittyvät niihin.

Haastattelijat saavat korvauksen kustakin tehtävästä erikseen. He suorittavat sekä kotikäynti- että puhelinhaastatteluja, karhuavat vastauksia postitiedusteluihin vastaamatta jättäneiltä, keräävät hintatietoja kuluttajain hintaindeksiä varten jne. Kustannukset koulutettua haastattelijaa kohti olivat 3 667 Skr budjettivuonna 1970/71.

Organisatorisesti maa on jaettu 14 alueeseen, joissa jokaisessa on suunnilleen yhtä monta haastattelijaa. Näistä alueista on muodostettu viisi suuraluetta. Jokaisella suuralueella on Örebrohun sijoitettu aluepäällikkö ja tämän avustaja, joiden kautta kontaktit haastattelijoihin tapahtuvat.

Norjan tilastolliseen päätoimistoon perustettiin vuonna 1967 "Kontor for intervjuundersøkelser", jonka tehtävänä on suorittaa haastattelututkimuksia tilastolliselle päätoimistolle, julkisille viranomaisille, komiteoille, toimikunnille jne.

Haastatteliijoita on noin 100 ja heidät on sijoitettu ns. kiinteille näytealueille, joista kussakin asuu noin 2 000 ihmistä, kaikkiaan alueilla on 5-6 % koko väestöstä. Alueet on valittu elinkeinorakenteen ja sijainnin suhteen edustavasti siten, että ne muodostavat ikään kuin pienoiskuvan väestöstä. Tästä kiinteästä "kantanäytteestä" valitaan kuhunkin tutkimukseen tarvittava alaotos, joka haastatellaan.

Tällä menetelmällä on välttytty suurelta haastattelijaverkostolta, joka kattaisi koko maan. Haittana on kuitenkin se, että haastattelututkimukset ovat sidottuja kiinteään kantanäytteeseen.

2.2. Erilaiset organisaatiovaihtoehdot

Tilastokeskuksen haastattelijajärjestämisen tavoitteena tulisi olla ensisijaisesti apuväline tilastokeskuksen nykyisten ja suunnitteilla olevien otantapohjaisten tilastojen laatimisessa eikä itsenäinen tilastollisia tutkimuksia tekevä yksikkö. Tältä pohjalta ei Ruotsin mallin mukainen liikelaitosperiaatteella toimiva itsenäinen organisaatio liene tarkoituksenmukainen, vaan sen tulisi olla kiinteä osa tilastokeskuksen nykyistä organisaatiota.

Haastattelijajärjestämisen sijoittamisessa nykyiseen organisaatioon on kaksi vaihtoehtoa:

1. yksikkö sijoitetaan toimistona johonkin nykyisistä osastoista,
2. yksikkö muodostaa suoraan ylijohdajan alaisen toimiston.

Ilmeisesti tietojenkäsittelyosasto ei luonteensa puolesta sovellu sijoituspaikaksi, eivätkä myöskään tilasto-osastot, sillä haastattelijayksikön toiminta on molempia osastoja palvelevaa.

Hallinto-osastoon sijoitettuna haastatteliijaorganisaatio liittyisi hyvin tiedotustoimintaan, koulutustoimintaan ja nykyisen organisaation puitteissa mahdolliseen alueorganisaatioon.

Suunnitteluosastolle sijoittaminen aiheuttaisi suunnitteluosaston jakamisen kahteen toimistoon, suunnittelutoimistoon ja esimerkiksi kenttätutkimustoimistoon, johon voitaisiin haastatteliijaorganisaation tehtävien lisäksi siirtää kaikki otantapohjaiseen tietojen hankintaan liittyvät menetelmäsuunnittelu- ja konsultointitehtävät.

Koska haastatteliijaorganisaatiosta ei ole tarkoitus muodostaa itsenäistä, tilastollisia tutkimuksia tekevää yksikköä, ei myöskään organisaation sijoittaminen suoraan ylijohdajan alaisuuteen vaikuta sovelialta.

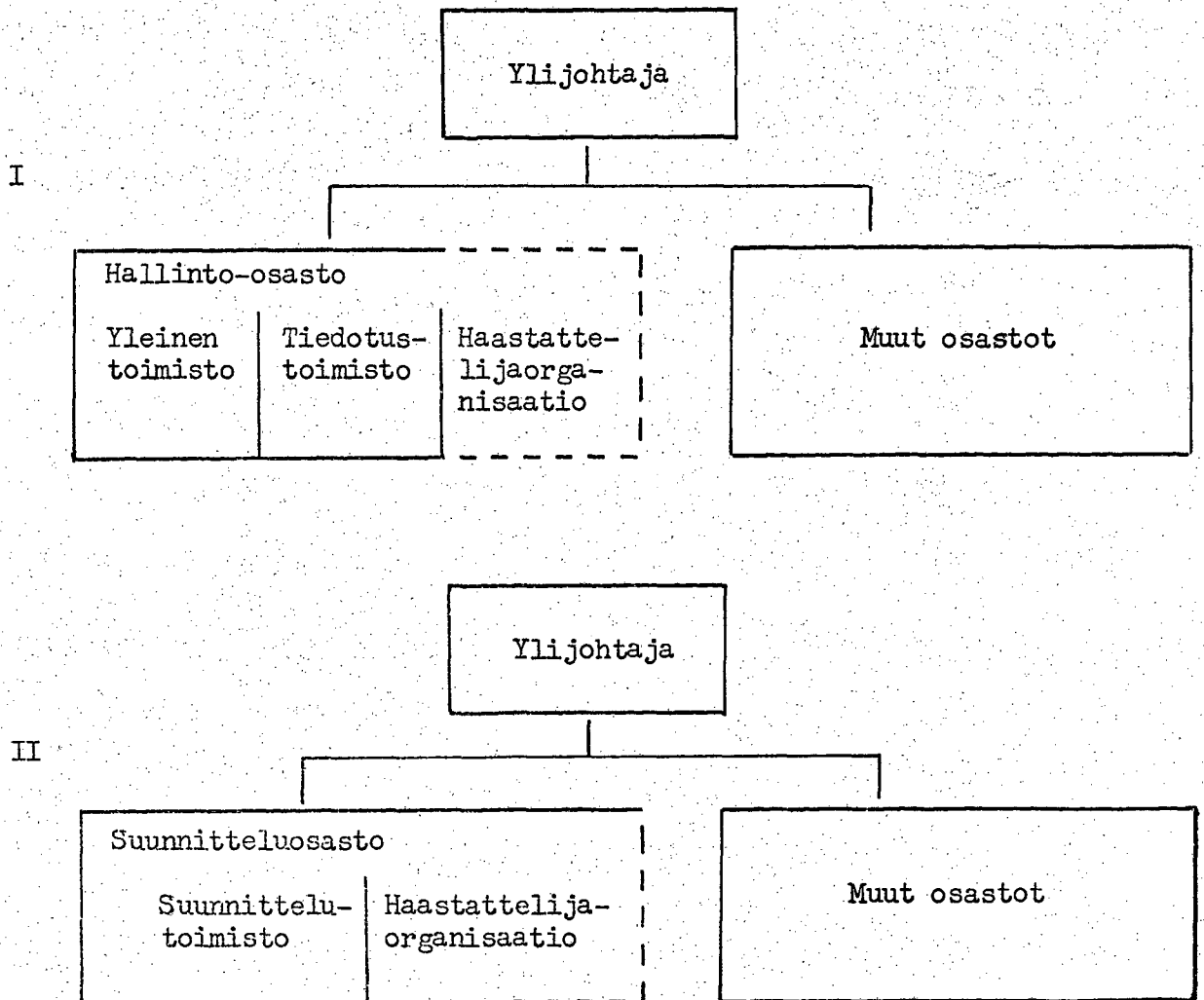
"Mahdolliset" vaihtoehdot haastatteliijaorganisaation sijoittamisessa tilastokeskuksen nykyiseen organisaatioon, on vedetty yhteen kuviossa 2.

Itse haastattelijat voivat olla joko suoraan tilastokeskuksen haastatteliijaorganisaation alaisia tai esimerkiksi lääninsuunnitteluelimien yhteyteen voitaisiin sijoittaa tilastokeskuksen virkamiehinä aluepäälliköt, joiden alaisia läänin alueella toimivat haastattelijat olisivat (kuvio 3).

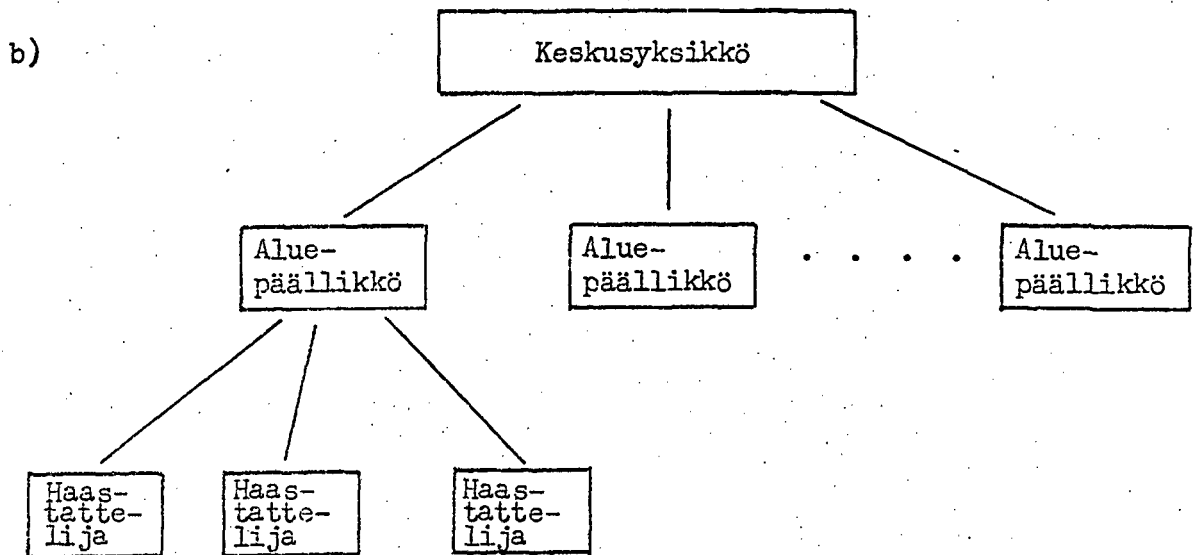
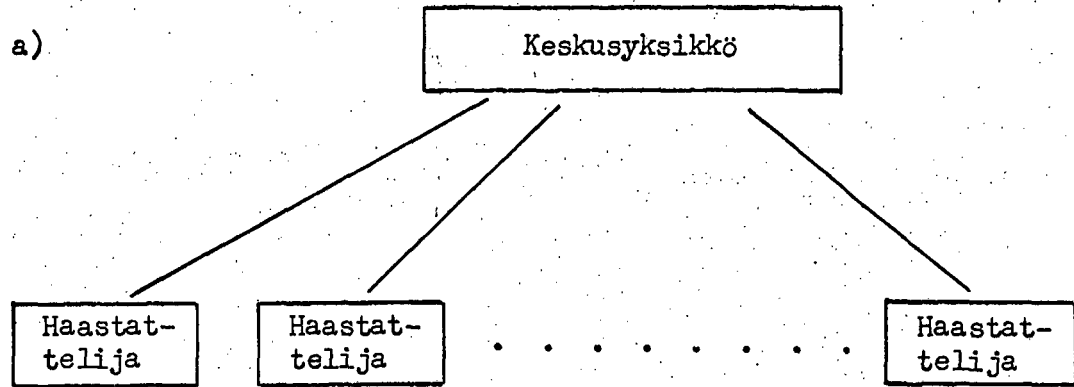
Jälkimmäinen vaihtoehto olisi mielekkäämpi, jos organisaatio on laaja, esimerkiksi yli 100 haastattelijaa käsittävä. Lisäksi haastatteliijaorganisaatio jälkimmäisessä tapauksessa loisi hyvän pohjan myöhemmin mahdollisesti toteutettavalle alueorganisaatiolle.

Haastattelijoina on mahdollista käyttää joko kokonaan tai osittain jotain olemassa olevaa paikallisorganisaatiota (maatalous- ja metsätaloustilastojen asiamiehiä, maatalousneuvoja, henkikirjoituksen piirimiehiä tms.). Olemassa olevan organisaation käytöstä tulisi kuitenkin olla ilmeistä etua, ennen kuin sitä kannattaa vakavasti harkita, koska se edellyttää kahden eri viranomaisen kitkatonta yhteistyötä, mikä ei aina onnistu kovin hyvin.

Kuvio 2 "Mahdolliset" vaihtoehdot haastatteliijaorganisaation sijoittamisessa Tilastokeskuksen nykyiseen organisaatioon

Kuvio 3 Haastattelijoiden kytkentävaihtoehdot Tilastokeskuksen haastatteliijaorganisaation keskusyksikköön

Haastattelijan tehtävät ja niiden vaatima koulutus poikkeavat kuitenkin niin paljon edellä mainittujen paikallisorganisaatioiden tehtävistä, että tilastokeskuksen on tarkoituksenmukaista hankkia ja kouluttaa omat haastattelijat. Muissa paikallisen tason tiedonhankintatehtävissä yhteistoiminta esimerkiksi VRK:n piirimiesorganisaation kanssa saattaa tulla kysymykseen (tällaisia tehtäviä olisivat tilastorekisterien perustietojen hankinta, peittävyuden kontrollointi jne.). VRK:n esityksestä sisäasiainministeriö onkin keväällä asettanut toimikunnan, jonka eräänä tehtävänä on tutkia miten henkikirjoituksen paikallisorganisaation ja tilastorekisterien tietojen hankkimiseksi tarvittavan paikallisorganisaation tehtäviä voitaisiin yhdistää.

2.3. Haastatteliijaorganisaation laajuus

Tarvittavan haastatteliijaorganisaation laajuus riippuu huomattavasti siitä, millä periaatteella haastattelututkimukset tehdään. Jos tutkimukset suoritetaan kaksiasteisena ryväotantana, jossa ensimmäinen otos on Norjan mallin mukainen alueyksiköistä koostuva kiinteä kantanäyte - ns. "general purpose sample" - tullaan toimeen huomattavasti pienemmällä haastattelijamäärällä kuin jos tavoitteena pidetään sitä, että periaatteessa minkä tahansa väestöstä otetun näytteen jokaisen henkilön tulisi olla haastattelijan saavutettavissa kohtuullisessa ajassa ja kohtuullisin kustannuksin.

Edellisessä tapauksessa kaikki suoritettavat tutkimukset olisivat kuitenkin sidottuja kantanäytteeseen. Tämä vähentäisi haastatteliijaorganisaation joustavuutta ja käyttömahdollisuuksia melkoisesti. Tavoittamattomiin jäisivät sellaiset postitiedusteluihin vastaamatta jättäneet henkilöt ja yhteisöt, jotka eivät satu kantanäytealueille. Samoin erityisselvitysten mahdollisuudet vähenisivät koska kantanäytettä ei voida saada sellaiseksi, että se olisi riittävän hyvä otoskehikko kaikkia tarpeellisia erityisselvityksiä varten. (Norjassakin kantanäyte on muodostettu vain maantieteellisesti ja elinkeinon mukaan ositetuista alueyksiköistä.)

Tämän vuoksi tuntuu tarkoituksenmukaiselta valita laajempi organisaation vaihtoehto.

Tarvittava haastattelijoiden lukumäärä tällä vaihtoehdolla voidaan arvioida karkeasti seuraavalla tavalla: Olkoon 30 000 hengen otos yläraja haastateltavalle otokselle (tämä koko riittää jo hyvinkin yksityiskohtaisten tutkimusten tarpeisiin). Jos tietojen keruuvaihe saa kestää noin puolitoista kuukautta ja haastattelijan kohtuullinen haastattelujen lukumäärä on 2/vrk. saadaan haastattelijaa kohti 90 haastateltavaa. Tarvittava haastattelijoiden lukumäärä on $30\ 000/90 = 333$. Kun väkiluku jaetaan haastattelijoiden lukumäärällä saadaan haastattelijaa kohti noin 14 000 - 15 000 asukasta.

Edellä käytetty otoskoko ja tietojen keruuseen käytettävissä oleva aika ovat tietysti melko mielivaltaisesti valittuja. Esimerkki pyrkii vain kuvaamaan otoskoon ja tietojenkeruun suhteen mahdollista ylärajatapausta, josta haastattelijajorganisaation tulisi selvittää.

Jatkuvan kotitaloustiedustelun on arvioitu tarvitsevan noin 300 haastattelijaa, joten tälläkin voidaan perustella noin 300 haastattelijan pysyvää organisaatiota.

Nämä 300 tulisi sijoittaa koko maahan väentihedden mukaan siten, että suurissa kaupungeissa haastattelijaa kohti tulisi jonkin verran yli 15 000 ihmistä (esimerkiksi 20 000) ja harvaan asutuilla alueilla alle 15 000 ihmistä (esimerkiksi 10 000), jotta harvaan asutuilla alueilla päästäisiin siedettäviin haastattelumatkojen pituuksiin.

2.4. Toimintaperiaatteet

Haastattelijan toimi olisi sivutoimi tai osa-aikatoimi. Haastattelijan palkkaus voisi tapahtua Ruotsin mallin mukaan tehtäväkohtaisena tuntipalkkauksena, jonka lisäksi korvattaisiin

haastattelijalle normaalisti haastattelusta aiheutuvat matkaym. kustannukset.

Itse haastattelijajorganisaation käyttöperiaatteet tulisi johtaa yleisistä tilastotoimen tavoitteista. Toisin sanoen haastattelijajorganisaatiota tulisi käyttää tietojen hankintaan siten, että se on sopusoinnussa kehittämishjelman suuntaviivojen kanssa. Haastattelijajorganisaation suorittama maksullinen tietopalvelu ei saisi vinouttaa sen käyttöä.

Myös organisaation maksullisena tietopalveluna suorittamien tutkimusten tulosten tulisi olla julkisia samoilla ehdoilla kuin muutkin tilastotiedot.

3. PERUSTAMISVAIHE JA SEN KUSTANNUKSET

Haastattelijajorganisaation perustamisen ajoitus liittyy kiinteästi jatkuvan kotitaloustiedustelun aloittamiseen. Jatkuva kotitaloustiedusteluhan edellyttää pysyvää haastattelijajorganisaatiota. Se on tarkoitus uuden kehittämishjelmaehdotuksen mukaan aloittaa vuoden 1974 aikana, jota koskevat tiedot on tarkoitus kerätä vuoden 1975 puolella. Haastattelijajorganisaation tulisi siis olla toimintavalmiina vuoden 1975 alussa.

Tämä edellyttää haastattelijoiden koulutusta vuoden 1974 aikana. Kouluttaminen voidaan suorittaa Ruotsin mallin mukaan kirjekurssin ja 3-4 päiväisen harjoittelu- ja perehdyttämisseminaarin avulla. Ruotsin kirjekurssi voidaan kääntää vuoden 1974 alkupuolella. Kirjekurssikoulutusvaihe olisi kesäkuusta syyskuun loppuun ja seminaarivaihe 30 hengen ryhmissä lokakuusta joulukuun loppuun. Lisäksi varsinaisen toiminnan aloittaminen vuoden 1975 alusta edellyttää suunnittelua ja muita valmistelevia toimenpiteitä vuoden 1974 aikana. Näihin tehtäviin tarvitaan vuoden 1974 alusta yksi suunnittelija haastattelijajorganisaation vetäjäksi, yksi kouluttaja ja toimistos sihteeri, jotka voidaan väliaikaisesti sijoittaa kotitaloustiedustelun yhteyteen.

Vuoden 1975 alusta pysyvää henkilökuntaa on lisättävä toiminnan aloittamisesta aiheutuvien hallinto-, järjestely- ja muiden tehtävien vuoksi. Organisaation käynnistyminen aiheuttaa myös hallinto- ja tietojenkäsittelyosastolla jonkin verran lisäresurssien tarvetta palkkaukseen ja mahdolliseen maksulliseen tietopalveluun liittyvien tehtävien suorittamiseksi. Organisaation sijoittuminen tilastokeskuksen sisällä on selvítettävä vuoden 1975 tulo- ja menoarvioehdotuksen laatimiseen mennessä.

Vuoteen 1975 mennessä tulee työvoimatiedustelu uudistetuksi vahvistetun kehittämisohjelman mukaisesti, jolloin myös se tarvitsee haastattelijajärjestelmää tietojen keruussa. Organisaation kustannukset jakautuvat siis jo alussa kahdelle suurelle tiedustelulle. Jatkuvan kotitaloustiedustelun haastattelukustannukset arvioidaan noin 1 200 markaksi haastattelijaa kohti. Jos lähdetään siitä, että työvoimatiedustelussa käytetään haastattelijajärjestelmää samassa laajuudessa, ovat haastattelijajärjestelmän kustannukset haastattelijaa kohti noin 2 000 - 2 500 markkaa, sillä muun käytön, esimerkiksi postitiedusteluihin vastaamatta jättäneiden karhuaminen, kustannukset ovat varsin marginaalisia ja mahdolliset ulkopuolisille suoritettavat haastattelututkimukset tehdään itsekonttavuusperiaatteella.

Vuoteen 1977 asti haastattelijat toimisivat suoraan tilastokeskuksen haastattelijajärjestelmän alaisuudessa, jonka jälkeen lääninsuunnitteluelimien yhteyteen sijoitettaisiin aluetason työnjohto. Tämä lisäisi organisaation käyttövalmiutta ja tehokkuutta sekä muodostaisi lisäksi hyödyllisen yhteyden tilastotoimen ja läänin- sekä sitä alemman tason yhteiskuntasuunnitteluelinten välille.